

9. Большевик. – 1948. – № 15.
10. Правда. – 1946. – 28 ноября.
11. Хоскинг Дж. История Советского Союза. 1917-1991 / Дж. Хоскинг. – Пер. с англ. П. Куценкова. – Смоленск: Русич, 2001.
12. Директивы КПСС и Советского правительства по хозяйственным вопросам. Сборник документов. – В 4-х т. – Т. 3: 1946-1952 гг. – М., 1958.
13. Там же. – С. 260-261.
14. Бережков В. М. Как я стал переводчиком Сталина / В. М. Бережков. – М.: ДЭМ, 1993.
15. Шарапов В. Миг между прошлым и будущим / В. Шарапов. – М.: ПАЛЕЯ-Мишин, 2000. [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.comunist.ru/lenta/index.php?857>.
16. Мухин Ю. И. Сталин – хозяин Советского Союза / Ю. И. Мухин. – М.: Алгоритм, 2008.
17. Шарапов В. Указ. соч.
18. Верт Н. История Советского государства. 1900-1991 / Н. Верт. – Пер. с фр. – 2-е изд. – М.: ИНФРА-М, Изд-во «Весь мир», 1991.
19. Трубицын А. Частные лавочки при Сталине или честное предпринимательство / А. Трубицын. [Электронный ресурс] // Режим доступа <http://www.e-news.su/economy/60723-chastnye-lavochki-pri-staline-ili-chestnoe-predprinimatelstvo.html>.
20. Бенедиктов И. А. Рядом со Сталиным / Иван Бенедиктов, Алексей Рыбин. – М.: Эксмо: Алгоритм, 2010.
21. О культе личности и его последствиях: Доклад Первого секретаря ЦК КПСС тов. Хрущёва Н. С. XX съезду Коммунистической партии Советского Союза // Известия ЦК КПСС. – 1989. – № 3.
22. Последний удар Сталина. [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://politikus.ru/articles/56411-posledniy-udar-stalina.html>.

РЕЗЮМЕ ПОСЛЕВОЕННЫЙ СССР (1945-1956): МИФОЛОГИЧЕСКИЙ ОБРАЗ И РЕАЛЬНОСТЬ

Сурнин В. Б. (Ужгород)

Статья раскрывает некоторые актуальные аспекты послевоенной истории СССР через призму реальных фактов и их восприятия в виде образов, имеющих в исторической науке.

Ключевые слова: Сталин, Хрущев, денежная реформа, продовольственная корзина, предпринимательство, кооперативная торговля, «План преобразования природы».

SUMMARY POSTWAR USSR (1945-1956): MYTHOLOGICAL IMAGE AND THE REALITY

V. Surnin (Uzhhorod)

The article reveals some actual aspects of USSR postwar history through the prism of historical facts and their perception in the form of images available in the science of history.

Keyword: Stalin, Khrushchev, monetary reform, food basket, entrepreneurship, cooperative trade, «Plan for the transformation of nature».

УДК 94/314.15

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА ПОЧАТКУ ХХІ ст. (НА ПРИКЛАДІ БІЖЕНЦІВ, ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ ТА НЕЛЕГАЛЬНИХ МІГРАНТІВ)

Лавер О. Г. (Ужгород)

У статті вивчаються питання динаміки чисельності біженців, вимушених переселенців та нелегальних мігрантів упродовж ХХ - початку ХХІ століть. Розглядається динаміка їхньої чисельності за континентами земної кулі та за окремими країнами.

Ключові слова: біженці, вимушені переселенці, мігранти, динаміка чисельності.

У даній статті ми продовжуємо розробку проблематики своїх попередніх публікацій.

Стосовно відносин приймаючої країни та біженців, – оскільки біженці, окрім проблем приймаючої держави, нічого не несуть, то згадувані держави намагаються усілякими шляхами «вишхнути» біженців зі своєї території.

Найбільш часто використовується **репатріація** біженців на батьківщину, рідше – їхня **депортація**. Наприклад, упродовж 2002-2012 рр. із Пакистану на батьківщину було репатрійовано близько 3,8 млн. афганських біженців [1], а з Ірану додому за цей же проміжок часу було репатрійовано ще 902 тис. афганських біженців [2]. Аналогічно, 2005 р., через 30 років після закінчення В'єтнамської війни, з Малайзії на батьківщину було репатрійовано останні 250 тис. в'єтнамських біженців [3]. Після завершення громадянської війни в Бурунді (2005 р.) з Танзанії на батьківщину було репатрійовано 162 тис. бурундійських біженців [4].

До депортації біженців із африканських країн вдається Ізраїль. Наприкінці 2013 р. там було зафіксовано понад 50 тис. вихідців з Африки, зокрема 35.895 осіб – з Еритреї, 15.210 – із Судану [5]. Вони себе називають біженцями, а Ізраїль вважає їх нелегальними мігрантами і депортує в африканські країни. Найчастіше – в Кенію та Уганду. Із Саудівської Аравії в лютому 2014 р. було депортовано 12 тис. сомалійських біженців [6].

Ще застосовується, завдяки зусиллям УВКБ ООН, переселення біженців у треті країни, проте масштаби таких переселень є невеликими. Чи не єдиною успішною операцією в цьому плані за останні роки було переселення біженців із Бутану (так званих лхоцампа), які проживали з початку 1990-х рр. у 7 таборах на території сусіднього Непалу. Загалом було переселено 78.382 біженців-лхоцампа у 8 країн, зокрема в США – 66.134, в Канаду – 5.376, в Австралію – 4.190 і т. д.; це дозволило ліквідувати 5 таборів біженців [7]. Станом на середину 2013 р. залишилися не переселеними 38.100 лхоцампа, які проживали у 2 таборах на території Непалу [7].

Загалом статистика ООН стосовно майбутнього біженців досить невтішна: в середньому за рік менш ніж 1% біженців знаходять собі місце постійного проживання в інших країнах. З 10 млн. – не більше 100 тис. [8]. Та й повертатися додому – у зруйновані домівки – біженці не дуже хочуть. Наприклад, упродовж 2006-2010 рр. 444 тис. біженців було переселено на постійне місце проживання у треті країни (1% від усієї кількості біженців), та ще 2,5 млн. (6%) добровільно повернулися додому [9]. Решта біженців продовжували жити в таборах або намагалися інтегруватися у місцеві громади. Наступними роками кількість біженців, яким вдалося влаштувати своє життя у третіх країнах, порівняно з їхньою загальною чисельністю залишалася невеликою, хоча мала тенденцію до чисельного зростання. 2011 р. всього

в світі було прийнято 62 тис., а 2012 р. – 68.589 біженців [10]. 2013 р. у 21 країну вдалося переселити близько 98.400 тис. біженців, зате кількість біженців, які повернулися додому, виявилася найменшою за останні 25 років – усього 414.600 осіб [58].

Слід відмітити ще один момент. Бажання приймаючої держави репатріювати або депортувати біженців додому досить часто наштовхується на небажання країни, звідки походять біженці, приймати назад своїх громадян. Наприклад, упродовж 2007-2008 рр. Іран планував виселити додому 360 тис. афганських біженців [11]. Проте уряд Афганістану заявив, що таку кількість біженців він прийняти не зможе, оскільки це викличе економічну кризу у прикордонних провінціях країни. На бажання Пакистану депортувати близько 3 млн. афганських біженців до кінця 2012 р. уряд Афганістану відповів, що може прийняти тільки 400 тис. біженців [11]. Ще більш яскраво ця тенденція виражається щодо біженців, які осіли у промислово розвинених країнах. Наприклад, уряд Іраку відмовився допомагати уряду Нідерландів у депортації іракських біженців, хоча уряд Нідерландів пропонував за цю «послугу» 5 млн. євро [12]. У відповідь уряд Іраку почав вимагати за кожного біженця 10 тис. доларів США, інакше погрожував приймати тільки тих біженців, які побажають повернутися на батьківщину добровільно [12]. Аналогічним чином 2013 р. близько 7 тис. біженців, в основному з Афганістану, Сомалі, Ірану, виявилася між «небом і землею» у Швеції [13]. Шведський уряд прийняв рішення про їх депортацію, але уряди країн, звідки походять біженці, не бажають приймати їх назад. Доля цих людей є вкрай важкою, оскільки їм доводиться вести жебрацьке існування [13].

Отже, багато країн або відмовляються приймати біженців, або відгороджуються від них загороджувальними стінами. Наприклад, категорично відмовився приймати сирійських біженців Кіпр. Справа в тому, що відстань між Кіпром та побережжям Сирії становить усього 100 км, і ризик неконтрольованого притоку біженців є дуже великим. Але попри заборону з турецької частини Кіпру на територію держави Кіпр нелегально перейшли 1.294 сирійські біженці (станом на квітень 2013 р.) [14, с. 15]. Через великий наплив сирійських біженців 2013 р. на турецько-болгарському кордоні Болгарія почала будувати загороджувальну стіну завдовжки 33 км, висотою 3 м., загальною вартістю 3 млн. євро [15]. Аналогічну стіну, але вже на сирійсько-турецькому кордоні, буде Туреччина. На початку 2013 р. було завершене будівництво стіни між Ізраїлем та Єгиптом, яке почалося 2010 р. Її довжина становила 230 км, а вартість будівництва перевищила 420 млн. доларів (1,6 млрд. шекелів) [16]. Затє ефективність побудованої споруди

виявилася високою. Якщо в січні 2012 р. ізраїльсько-єгипетський кордон нелегально перетнули 2.100 осіб, то в грудні того ж року – всього 36 осіб [16].

Ряд держав, переважно промислово розвинених, регулюють кількість біженців за допомогою щорічних квот. Таких держав порівняно небагато. Станом на початок 2013 р. – близько 20 країн [17]. Квоти є різними у різних державах. Наприклад, 2013 р. річні квоти для біженців у Швеції та Норвегії становили відповідно 1.900 та 1.400 осіб [18], Фінляндії – 750 осіб [19, с.20]. Найбільшою квота для біженців була в США: 2011 р. – для 80 тис. осіб, хоча реально було прийнято 58 тис. біженців [20].

Тепер слід розглянути питання відносин біженців та приймаючих держав. Якби були створені умови для їх інтеграції в місцеві громади, то кількість біженців була би порівняно незначною. Розглянемо це питання на прикладі палестинських біженців, які були вигнані з рідних домівок після закінчення арабо-ізраїльської війни 1947-1948 рр. У сусідніх країнах, де опинилися біженці, їм не надали дозволу на постійне місце проживання й не створювали ніяких умов для відновлення їхнього економічного та соціального статусу [21]. Більше того, для палестинських біженців було введено заборони на багато професій, їх було позбавлено основних громадських прав. Ще 1952 р. Ліга арабських держав прийняла рішення не надавати палестинським біженцям громадянства, щоб зберегти їхню особливу ідентичність та стимул для їх повернення на батьківщину [21]. Іншими словами, арабські держави розглядали палестинських біженців як зброю в боротьбі проти Ізраїлю. Оскільки статус біженця переходив від батьків до дітей, то кількість палестинських біженців стрімко зростала. За даними, які наводить Е. Сатановський [22], якщо 1950 р. нараховувалося 914 тис. палестинських біженців, то 1970 р. їх було вже 1.425 млн., 2000 р. – 3.737 млн., а 2007 р. – 4.504 млн. осіб. Причому ця кількість продовжує зростати й далі через високу народжуваність: наприклад, у секторі Газа на одну палестинську жінку-біженку в середньому припадає 5,78 дитини, а на Західному березі річки Йордан – 4,28 дитини [22]. З підрахунків Е. Сатановського випливає, що якби діти палестинських біженців мали такі ж права, як і громадяни приймаючих країн, то станом на 2007 р. палестинських біженців було б не 4.504 млн., а 497 тис. осіб, тобто майже вдесятеро менше [22]. Причому всі біженці були би людьми похилого віку.

Розглянемо питання стосовно планів перебування біженців у приймаючих країнах та їхніх стосунків із корінним населенням і державними структурами цих країн. Відносно першого питання, все залежить від того, в яку країну потрапляють біженці. Наприклад, опитування 1.500 сомалій-

ських біженців у Ємені, де рівень життя приблизно такий же, як і в Сомалі, показав наступні результати: 72% опитаних мали намір за певних умов повернутися додому, 25% хотіли б залишитися в Ємені, 3% мали намір переселитися в інші країни [23]. І навпаки, тільки 10% кубинських біженців та мігрантів у США, для яких було створено всі умови для їх інтеграції в американське суспільство і яких за період 1960-2013 рр. виїхало 1,7 млн. осіб, побажали повернутися додому [24, с. 17]. Причина, як і раніше, – економічна. Середній дохід кубиноамериканця становить 30 тис. доларів США на рік, а звичайного кубинця – близько 400 доларів на рік [24, с. 17].

Стосовно взаємовідносин біженців і корінного населення приймаючих країн, то вони, як правило, напружені і недружні. Перебуваючи у скрутному матеріальному становищі, біженці беруться за будь-яку роботу, причому багато-хто з них стає на шлях вчинення кримінальних злочинів. Ось декілька прикладів з цього приводу. В серпні 2013 р. племінна джирга (місцевий парламент) повіту Харипур провінції Пухтунхва в Пакистані заборонила місцевим жителям здавати житло афганським біженцям, а тим, хто це зробив, поставила вимогу вигнати квартирантів [25]. Причина в тому, що багато хто з близько 126 тис. офіційно зареєстрованих у цьому повіті біженців, які проживали тут понад 32 роки, були замішані у таких кримінальних злочинах як крадіжки худоби, грабунки, крадіжки машин, викрадення людей з метою одержання викупу, контрабанда зброї та наркотиків. На додаток до цього біженці крали або знищували посіви зернових навколо своїх таборів [25]. З аналогічних причин влада Таджикистану ще 2000 р. виселила зі столиці Душанбе в сільські райони афганських біженців, дехто з яких займалися в столиці контрабандою наркотиків та нелегальним бізнесом [26]. У Південній Африці справа дійшла до відкритих сутичок між місцевими жителями та сомалійськими біженцями. Так, 2008 р. в сутичках загинули 60 осіб, а в сутичках 2012 р. нараховувалося 140 загиблих і 250 пораних [27]. Стосовно біженців, які перебувають у таборах, то на думку керівництва приймаючих країн, вони є джерелом терористичної загрози, контрабанди зброї, виготовлення фальшивих документів та інших злочинів. Наприклад, у Кенії наприкінці 2013 р. перебували 610 тис. зареєстрованих біженців (включаючи 520 тис. сомалійських) та близько 500 тис. незареєстрованих [28]. Причому в таборі Дадааб, розрахованому на 90 тис. осіб, проживали понад 400 тис. осіб [28]. Терористичні акти в столиці країни Найробі (вересень 2013 р.), в результаті яких загинули близько 70 осіб, були вчинені терористами, які використовували цей табір в якості прикриття. Це спонукало уряд країни укласти угоду з урядом Сомалі про повне повернення біженців додому [28].

З іншого боку, тривале, протягом десятків років перебування на території приймаючої країни призводить до того, що біженці втрачають зв'язок із країною свого походження, вважаючи своєю батьківщиною територію приймаючої держави. Так, наприклад, з мільйонів афганських біженців, які перебувають на території Пакистану понад 32 роки, мало хто за цей час навідувався до Афганістану, а ті, кого репатріювали, в переважній більшості нелегально поверталися в Пакистан. Слід додати, що понад 50% афганських біженців у цій країні молодші 18 років [29], і для них Афганістан – це чужа країна. А тому серед афганських біженців домінують наступні погляди: «Я народився в Пакистані, тут моя батьківщина. В Афганістані я почував себе чужинцем» [25]. Ще більш яскраво подібні тенденції виражені у палестинських біженців, які перебувають у вигнанні понад 65 років. З початком громадянської війни в Сирії у березні 2011 р. вони виступили на боці опозиції під гаслом: «Сирія – Палестина, і її необхідно звільнити!» [30].

Ситуація набуває підвищеної загрози для уряду приймаючої країни, якщо відсоток біженців серед населення такої країни стає високим. Стосовно цього яскравим є приклад палестинських біженців. Серед населення Йорданії частка корінних жителів – йорданських арабів – становить 35%, зате частка палестинських біженців – 55% [31]. Палестинські організації мали власні озброєні загони, які, базуючись на території Йорданії, вели партизанську війну проти Ізраїлю, хоча й без особливого успіху. На якомусь етапі лідери палестинських організацій дійшли думки про те, що простіше захопити владу в Йорданії, аніж вести безперспективну війну проти Ізраїлю. У цій ситуації на висоті був король Йорданії Хусейн, який у результаті блискавичної війни (так званої «чорний вересень» 1970 р.) розгромив збройні загони палестинців. Через 20 років схожа ситуація мала місце в Кувейті. 1990 р. тут проживали 2,2 млн. осіб, з яких близько 450 тис. становили палестинці (20,1% населення країни) [32]. Також нараховувалося багато робітників з інших країн [31]. Уряд Кувейту всерйоз непокоїла демографічна ситуація, яка склалася в країні. Під час окупації Кувейту військовими іракського диктатора С. Хусейна палестинці в Кувейті, очолювані організацією визволення Палестини на чолі з Я. Арафатом, вчинили акт державної зради, підтримавши загарбників. Після визволення країни з території Кувейту за зраду було депортовано 443 тис. палестинців, решту 40 тис. палестинців, які не співробітничали з окупантами, не було піддано депортації [32]. З початком громадянської війни в Сирії ситуація повторилася знову. Палестинські біженці стали на бік опозиційних до президента Б. Асада сил. Станом на другу половину 2013 р., 7 із 13 таборів

палестинських біженців у Сирії контролювали опозиційні сили [30].

Таким чином, з огляду на важке життя у приймаючих країнах, при досягненні критичної маси (значного відсотка населення порівняно з населенням приймаючої країни) біженці та організації, які їх представляють, можуть або йти на захоплення влади у цих країнах, або ставати на бік антидержавних сил.

Окремої уваги заслуговує питання біженців у промислово розвинених країнах. По-перше, з країн, де відбуваються війни та конфлікти, до промислово розвинених країн потрібно якимось чином потрапити, що часто пов'язано з чималим ризиком для життя. По-друге, для цього потрібні чималі гроші. Наприклад, біженці з Тропічної Африки, для того щоб дістатися до омріяної Європи, змушені робити пішки перехід через пустелю Сахару. Згідно з даними джерела [33], упродовж 1996-2011 рр. під час цих переходів у пустелі загинули понад 1,6 тис. осіб. Багато біженців та нелегалів з Африки гине під час спроб дістатися до Європи, перетнувши Середземне море. З 1988 р. й до 1 жовтня 2013 р. поблизу європейських кордонів загинули щонайменше 19.144 осіб [34]. Упродовж 2007-2012 рр. у Синайській пустелі безслідно зникли мінімум 4 тис. біженців та нелегалів з Африки, які за допомогою провідників-бедуїнів намагалися потрапити до Ізраїлю [35].

Стосовно вартості маршруту, то за цінами 2012 р. дорога з Афганістану до Європи коштувала 8 тис. доларів, а з Сомалі до Європи – 4 тис. доларів [36]. Сирійські біженці 2013 р. платили 4 тис. доларів за одне місце в човні, розрахованому на 200 осіб, щоб дістатися з Александрії (Єгипет) до Європи [37]. За перехід через Синайську пустелю з Єгипту до Ізраїлю станом на 2012 р. бедуїни брали з кожного біженця по 2 тис. доларів [38].

Як ми зазначили вище, переважна кількість біженців осідає або в сусідніх країнах, або в країнах регіону, звідки вони походять. До промислово розвинених країн доходять близько 3-5% від їх загальної чисельності. Проте утримання біженців коштує недешево. Наприклад, за даними 2005 р. 75% біженців осідали в бідних країнах (в яких річний дохід не перевищував 2 тис. доларів), 22% – у країнах із середнім рівнем розвитку (середнім річним доходом на рівні 2-10 тис. доларів), 4% – в багатих країнах [39]. Відповідно, й витрати на їх утримання були різними. Наприклад, 1999 р. ООН витратила на одного біженця з Косово 207 доларів, зі Сьєрра-Леоне – 16 доларів, а з Демократичної республіки Конго – 8 доларів [39]. Витрати були різними і в приймаючих країнах. Наприклад, за даними 2005 р. витрати держави на біженців з розрахунку на одного жителя країни становили: в Люксембурзі – 19,4 долари, в Норвегії – 18,2, у Швеції – 14,7, у Нідерландах – 7,7 доларів і т. д.

[39]. Сумарно ці витрати накопичувалися у великій сумі. Наприклад, у 2011-2012 рр. на утримання 7 тис. біженців Австралія витратила 800 млн. доларів, а Франція тільки 2011 р. на утримання 60 тис. біженців витратила 502 млн. євро [40].

Тому не дивно, що промислово розвинені

країни зовсім не горять бажанням надавати статус біженця усім шукачам притулку. Деяку інформацію з цього приводу за 38 країнами-членами ЄС систематизовано на основі джерел [41; 44; 59-61]. Результати подані в табл. 1.

Таблиця 1

Кількість заяв та відмов у наданні статусу біженця за країнами ЄС у 2008-2013 рр.

Роки	2008	2009	2010	2011	2012
Кількість заявок про надання притулку	193.690	229.500	365.315	407.270	462.000
Кількість відмов	141.730	166.900	281.505	304.520	328.000
Частка відмов у %	73	73	77	74	71

Ті біженці, котрим відмовлено в наданні статусу, підлягають негайній депортації. Згідно із Законом «Дублін-2» клопотання про надання статусу біженця приймається тільки в тій країні ЄС, куди вперше ступив біженець [44, с. 23]. Якщо таке клопотання відхилено, то подавати аналогічне клопотання в іншій країні ЄС не має сенсу, адже всі дані на біженців, включаючи відбитки їхніх пальців, є в базі даних Eurodac. Іншими словами, якщо пошукувач притулку подав клопотання про статус біженця в Польщі, а потім виїхав у Нідерланди, то його обов'язково депортують назад у Польщу. З цієї причини активно займаються біженцями тільки 10 країн Євросоюзу [46]. 2011 р., наприклад, вони прийняли 90% усіх біженців, які прибули в ЄС.

Якщо клопотання біженця розглянуто позитивно, причому сам процес розгляду може тривати досить довгий час, тут також можуть бути варіанти. Наприклад, 2009 р. 73% клопотань було відхилено, а за 27% було прийнято позитивні рішення, в тому числі статус біженця було надано 27,6 тис. осіб (12%), ще 26,2 тис. (11%) було надано захист іншого порядку, 8,9 тис. (4%) дозволили перебувати у країні з гуманітарних причин [42]. Усі ці статуси не є вічними, їх необхідно періодично продовжувати. Наприклад, в Італії статус гуманітарного захисту надається строком на 1 рік [47]. В інших країнах статус біженця надається терміном на 3-5 років, і його продовження залежить у першу чергу від того, припинилися бойові дії в країні, звідки походить біженець, або ні. Наприклад, 2012 р. Франція з 96.075 пошукувачів притулку прийняла 14.325, Німеччина з 88.100 пошукувачів прийняла 22.165 осіб і т. д. [43]. Додамо, що шанси дістати статус біженця пошукувачам із країн, де не відбуваються бойові дії, практично дорівнюють нулю. Наприклад, громадянами Вірменії, де бойових дій немає, 2011 р. було подано 6.230 заявок у країни - члени ЄС з метою одержання статусу біженця. Результат виявився таким: 95,5% клопотань було відхилено, статус біженця було надано лише в 1,5% випадків [47].

Вище ми вели мову про біженців із районів бойових дій та їхнє важке матеріальне та соціальне становище. Додамо, що становище переміщених осіб усередині країни не є кращим. Наприклад, у Колумбії, де громадянська війна триває з 1948 р., станом на 2014 р. нараховувалося 4,9 млн. осіб, переміщених усередині країни, причому 94% з цього числа жили в бідності, а 77% – в умовах «цілковитого зубожіння» [48].

Населення Землі потерпає не тільки від воєн і конфліктів, але й від стихійних лих та катастроф, наслідком яких є не тільки величезні жертви, але й ще більша кількість біженців та переміщених осіб. Ось деякі приклади з цього приводу. Антиурядове повстання в області Ачех на Суматрі (Індонезія) продовжувалося впродовж 1976-2005 рр., у результаті бойових дій, які тривали 30 років, загинули 15 тис. осіб [49, с. 103]. Для порівняння: тільки за один день 26 грудня 2004 р. у цій же області Ачех від катастрофічного цунамі загинули 170 тис. осіб із 4,2-мільйонного населення даної області [50]. Катастрофічний характер мав землетрус на Гаїті, під час якого загинуло понад 250 тис. осіб [51], матеріальні збитки перевищили 5,6 млрд. євро, без даху над головою залишилися близько 3 млн. осіб [52]. Наслідком землетрусу стала епідемія холери, якою перехворіли понад 650 тис. гаїтян, котрі перебували в антисанітарних умовах, і від якої померли понад 8 тис. жителів країни [53]. На початок 2014 р. понад 150 тис. гаїтян усе ще мешкали в наметових містечках, фактично перебуваючи у статусі внутрішніх біженців [51]. Від супертайфуну «Хайян» на Філіппінах (листопад 2013 р.) загинули понад 6,3 тис. осіб, було знищено 1,1 млн. будинків, без даху над головою залишилися 250 тис. осіб [54].

У багатьох країнах під час ведення бойових дій порушується система постачання мирного населення продовольством, що має своїм наслідком масовий голод на таких територіях. Як приклад наведемо державу Сомалі, де громадянська війна продовжується з 1989 р. За цей час в країні мали

місце два випадки масового голоду: 1992 р., коли померли 220 тис. осіб [55], та в жовтні 2010 - квітні 2012 рр., коли померли 258 тис. осіб [56]. Сотні тисяч сомалійців утекли від голодної смерті в сусідні країни, переважно в Кенію та Ефіопію.

Цікаво встановити співвідношення між указаними вище категоріями біженців та переміщених осіб. Станом на середину жовтня 2012 р. в світі нараховувалося близько 73 млн. жертв насильства, стихійних лих та індустріалізації [57], зокрема 43 млн. осіб становили біженці, переміщені особи, шукачі притулку й т. д. з регіонів, де велися бойові дії; 15 млн. – біженці та переміщені особи

з регіонів, де сталися стихійні лиха та екологічні катастрофи; ще 15 млн. становили жертви індустріалізації [58], тобто особи, в яких було насильно конфісковано землі з метою побудови державних об'єктів. Тобто, якщо прийняти сумарну кількість наведених вище насильницьким чином переміщених осіб за 100%, то співвідношення між ними становитиме 58,9% : 20:55% : 20,55%.

Біженці, переміщені особи, пошукувачі притулку й т. д. становили основу для більш широкої групи людей – мігрантів та нелегальних мігрантів. Проблеми, пов'язані з цими соціальними групами, розглянемо в наступній публікації.

1. Пакистан продлил сроки пребывания афганских беженцев на своей территории до 2015 года. (12.07.2013). [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.afghanistan.ru/doc/62320.html>.
2. UNHCR: Afghanistan the largest source of refugees worldwide. (20.06.2013). [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.rawa.org/temp/runews/2013/06/20>.
3. Refugees and asylum seekers in Malaysia: the good, the bad and unexpected. (31.07.2012). [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://theconversation.com/>.
4. 42 illegal immigrants arrested in Tanzania. (6.03.2013). [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://sabahonline.com/en-GB/articles/hoa/newsbriefs/2013/03/06/newsbrief-07>.
5. «Аль-Джазира» подсчитала количество африканских нелегалов в Израиле. (23.12.2013). [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.yaplakal.com/forum3/topic705143.html>.
6. Saudi Arabia: 12.000 Somalis expelled. (18.02.2014). [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.hrw.org/news/2014/02/18/>.
7. Refugee resettlement referral from Nepal riches six-figure mark. (26.04.2013). [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.unhcr.org/517a77df9.html>.
8. В 2010 году 43,7 млн. человек стали беженцами. (20.06.2011). [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.umma.ua/ru/news/world/2011/06/20/703>.
9. Mapping displaced people around the World. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://education.nationalgeographic.com/education/maps/mapping-displaced-people-around-the-world/?ar_a=1.
10. Refugees plight is worsening as their numbers grow and their nature changes. (2.03.2013). [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.economist.com/news/international/21572753>.
11. Верховтуров Д. Политизация вопроса афганских беженцев в регионе. (29.08.2012). [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.afghanistan.ru/doc/23511.html>.
12. Ирак отказывается принимать назад своих беженцев. (14.07.2013). [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://amsretdam-times.ru/politics/2013-07-14/irak-otkazyvaetsja-pr/>.
13. Из Швеции беженца не выслать. (7.03.2013). [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.pukmedia.com/EN/RU-Direje.aspx?Imare=3862>.
14. Кипр ужесточает правила для мигрантов // Эхо планеты. – 2013. – № 37. – С. 15-17.
15. Болгари відгороджуються стіною від мігрантів // Європський часопис. – 2013. – 28 листопада.
16. Израиль отгородился от афганских беженцев 230-километровым забором. (02.01.2013). [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.podrobnosti.ua/society/2013/01/02/879957.html>.
17. Anet Philips and Harriet Spinks. Boat arrivals in Australia since 1976. (29.01.2013). [Електронний ресурс] // Режим доступу: [http://www.aph.gov.au/About-Parliament/Parliamentary-Departments/Parliamentary-Library/pubs/BN/2012-2013/Boat Arrivals](http://www.aph.gov.au/About-Parliament/Parliamentary-Departments/Parliamentary-Library/pubs/BN/2012-2013/Boat%20Arrivals).
18. Хаммарберг Т. Европе следует принимать больше беженцев, нуждающихся в безопасном переселении. (6.04.2013). [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://magazines.russ.ru/vestnik/2011/30/pe15-pr.html>.
19. Бурмистрова Н. Финны не сильно любят приезжих / Н. Бурмистрова // Эхо планеты. – 2013. – № 40. – С. 18-21.
20. Hydari Zaid. Afghanistan's forgotten refugees. (14.01.2013). [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://fpif.org/articles/>.
21. Палестинские беженцы. – Материал из Википедии – свободной энциклопедии.
22. Сатановский Е. Я. Замкнутый круг «миротворческой дипломатии». [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.iimes.ru/rus/stat/2008/08-05-08c.htm>.
23. A profile of Somali refugees and asylum seekers – VNHCK. Chapter IV. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.unhcr.org/4ce532309.pdf>.

24. Бай Е. Кубинцы разделены и непримиримы / Е. Бай // Эхо планеты. – 2013. – № 40. – С. 14-17.
25. Афганские беженцы не хотят возвращаться на родину. (15.08.2013). [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://rus.rus.ru/2013-08-15/>.
26. Afghans in Tajikistan. – From Wikipedia, the free encyclopedia.
27. Somali refugees plea for protection. (7.06.2013). [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.news24.com/SouthAfrica/News/>.
28. Из Кении вышлют около миллиона сомалийских беженцев. (11.11.2013). [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://lenta.ru/news/2013/11/11/somalis/>.
29. Мануков С. Попросили из страны. Пакистан собирается выслать всех афганских беженцев. (23.07.2012). [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.newizv.ru/world/2012-07-23/166880>.
30. Более половины лагерей палестинских беженцев в Сирии контролируется салафитами. (15.08.2013). [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://waronline.info/siriya/>.
31. Иордания. – Материал из Википедии – свободной энциклопедии.
32. Palestinian expulsion from Kuwait. – From Wikipedia, The free encyclopedia.
33. Ежегодно около 7 млрд. долларов идут в кошельки торговцев живым товаром. (12.09.2012). [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://sreda-online.ru/2012/09/>.
34. Мигранты умирают на границе Европы. (1.10.2013). [Электронный ресурс] // Режим доступа: http://fortresseurope.blogspot.com/2006/02/blog_post_8949.html.
35. Мартин Гелен. Бедуины Синайского полуострова торгуют человеческими органами. (15.01.2013). [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://inopressa.ru/article/15jan2013/diepresse/sinai.html>.
36. Цаплиенко А, Чаблин М. Нелегалы продолжают прорываться в Европу через Украину // Телеканал «Интер». – 24.06.2012. [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://podrobnosti.ua/podrobnosti/202/06/24/843583.html>.
37. Запад и западня. (9.10.2013). [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://wordyou.ru/v-mire/zapad-i-zapadnya.html>.
38. Киселев Наум. (Нью-Йорк, США). Нелегалы – проблема государства. (8.11.2012). [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://forumdaily.com/19658/>.
39. Полмира кинулось в бега. (11.02.2007). [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://nederland.ru/se/news/index.php>.
40. Во сколько обходится беженец. (11.09.2012). [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://inosmi.ru/world/2012/09/11/>.
41. Астахов А. От ворот – поворот. Мечта многих мигрантов поселиться в Европе не сбывается. [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.allegora.ru>.
42. Фирсова С. Кто ищет убежище в ЕС. [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.allegora.ru>.
43. В Евросоюзе в 2011 году больше всех предоставляла убежище Великобритания, меньше всех – Эстония. (21.06.2012). [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.rnc.ru/rbcfree/news/20120621040358.shtml>.
44. Беженцы пока не угрожают Латвии. (19.06.2013). [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://rus.apollo.lv/novosti/>.
45. Силаев П. Приключения бедного анархиста / П. Силаев // Огонек. – 2013. – № 25. – С. 22-24.
46. Беженцев будут принудительно расселять по ЕС? (18.09.2012). [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.lifebel.com/index.php?newsid=487>.
47. Pandukht. Авантюризм по-армянски, или путь на дно... (12.09.2013). [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://blognews.am/rus/news/84495/>.
48. Шрамко К. 10 современных гуманитарных катастроф, которые игнорируются всем миром. (27.03.2014). [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://muz4in.net/news/2014-03-27-35668>.
49. Козин В. Аческий прецедент / В. Козин // Международная жизнь. – 2006. – № 6. – С. 102-111.
50. Независимая газета-дипкурьер. – 2005. – 24 января. – С. 13.
51. На Гаити вспоминают жертв разрушительного землетрясения // ББС. – 12.01.2014.
52. Землетрясение на Гаити. – Материал из Википедии – свободной энциклопедии.
53. Жители Гаити требуют от ООН компенсации за холеру // ББС. – 12.03.2014.
54. Число жертв супертайфуна «Хайян» достигло 6,3 тыс. человек // Демоскоп Weekly. – 2014. – № 595-596. – 2 апреля - 4 мая.
55. Голод в Сомали унес жизни 260 тысяч человек // ББС. – 2.05.2013.
56. У Сомалі від голоду померли 258.000 людей – половина з них – діти до 5 років // Євроньюс. – 2.05.2013.
57. Поневіряння вимушених переселенців // Євроньюс. – 16.10.2012.
58. Казьмина М. Каждый сотый житель Земли стал беженцем поневоле (16.10.1012). [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.rbcdaily.ru/society/562949984939623>.
59. День беженцев: Сколько человек бегут из России и стран Центральной Азии (статистика). [Электронный

- ресурс] // Режим доступу: <http://www.fergananews.com/news/22326>.
60. Число беженцев в Европе в прошлом году выросло почти на 20% .(20.06.2014). [Электронный ресурс] // Режим доступу: <http://m.rosbalt.ru/main/2014/06/20/1282284.html>.
61. В ЕС увеличилось число беженцев. (20.06.2014). [Электронный ресурс] // Режим доступу: <http://dw.de/a-17723000>.

РЕЗЮМЕ

ГЛОБАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЧЕЛОВЕЧЕСТВА НАЧАЛА XXI ВЕКА (НА ПРИМЕРЕ БЕЖЕНЦЕВ, ВЫНУЖДЕННЫХ ПЕРЕСЕЛЕНЦЕВ И НЕЛЕГАЛЬНЫХ МИГРАНТОВ)

Лавер А. Г. (Ужгород)

В статье изучаются вопросы динамики численности беженцев, вынужденных переселенцев и нелегальных мигрантов на протяжении XX - начала XXI веков. Рассматривается динамика их численности по континентам земного шара и по отдельным странам.

Ключевые слова: беженцы, вынужденные переселенцы, мигранты, динамика численности.

SUMMARY

GLOBAL PROBLEMS OF MANKIND AT THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY (THE CASE OF REFUGEES, DISPLACED PERSONS AND ILLEGAL MIGRANTS)

O. Laver (Uzhhorod)

In this paper we study the dynamics of the number of refugees, internally displaced persons and illegal migrants over the XX - beginning XXI century. The dynamics of their population over the continents of the globe and for individual countries is under investigation.

Keywords: refugees, internally displaced persons, migrants, population dynamics.